

Valsts ieņēmumu dienesta uzraugāmo Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma subjektu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas risku novērtējums

VID uzraudzībā esošo NILLTPFN likuma subjektu NILL risks

Subjektu grupa	2018.gadā			2019.gadā		
	Draudi	Ievainojamība	NILL Risks	Draudi	Ievainojamība	NILL Risks
Galvojumu un citu tādu saistību aktu izsniegšana, ar kuriem uzlikts pienākums	Z	Z	Z	Z	Z	Z

*Z - zems

Galvojumu un citu tādu saistību aktu izsniegšanu, ar kuriem uzlikts pienākums

Uz 2018.gada 31.decembri Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) uzraudzībā nebija reģistrējusies neviena persona, kas sniedz galvojumu un citu tādu saistību aktu izsniegšanu, ar kuriem uzlikts pienākums, pakalpojumus (turpmāk – galvojuma pakalpojums). Savukārt uz 2019.gada 31.decembri VID uzraudzībā bija 1 persona, kas sniedz galvojumu pakalpojumus. Saskaņā ar 2017.gada 26.oktobra Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas (turpmāk – NILLTPFN) likuma grozījumiem, kas stājās spēkā 2017.gada 9.novembrī atsevišķas subjektu grupas tika sadalītas mazākās kategorijās, tai skaitā izdalot galvotājus kā atsevišķu NILLTPFN likuma subjektu grupu.

Galvojuma līgums ir saistību uzņemšanās, un pirms to uzņemšanās tiek vērtētas arī galvinieka iespējas tās uzņemties, tātad bez kreditora, piemēram, bankas vai citas juridiskas personas - kreditētāja, piekrišanas tās nevar nodot trešajai personai. Normas, kas regulē galvojumu, ir Civillikuma Saistību tiesību daļas no 1692. līdz 1715.pantam.

Kredītu reģistra likums nosaka, ka **galvošanas pakalpojums** ir viens no finanšu pakalpojumiem - pircējam sniegts akreditīva (kredītvēstules) pakalpojums un galvojuma apdrošināšana vai cits pakalpojums, ar ko uzņemas pienākumu noteiktā apmērā atbildēt par personas parādu, personu no tā neatbrīvojot.

Kredīta izsniedzējs ir pirmā persona, kas ir informēta par saistību izpildes pārņemšanu. Ja galvotājs ir juridiska persona, kas pārņem saistības - kredīta atmaksu no citas fiziskas vai juridiskas personas, tad tas ietver noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas risku, ka tiek iepludināti noziedzīgi iegūti līdzekļi, jo īpaši, ja darījums jau sākotnēji tiek slēgts tieši ar slēptu nolūku un uzņemtās saistības neatbilst personas statusam. Tādējādi

Kredīta (aizdevuma) izsniedzējam būtu jāinformē atbilstošā uzraugošā iestāde, par gadījumiem, kad kredīta saistību izpilde pāriet pie galvotāja - trešās personas, kuras spējas dzēst saistības ir apšaubāmas.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departaments 2016.gada 16. jūnijā pieņēma nolēmumu lietā Nr.C12183912 (SKC-178/2016), kurā Augstākā tiesa nonāca pie viedokļa, ka galvenā parādnieka maksātnespēja un viņa atbrīvošana no neizpildītajām saistībām neizbeidz galvojumu, jo netiek sasniegts galvojuma mērķis – atbildēt kreditoram par trešās personas parādu.

Tādējādi galvniekam jāsedz parādnieka saistības pret kreditoru arī tad, ja parādnieks nonācis finansiālās grūtībās un pasludinājis maksātnespēju.

Ņemot vērā, ka NACE 2 darbības veidu klasifikatorā atbilstošs darbības veids nav iekļauts, līdz ar to pēc definīcijas līdz 2018.gada 31.decembrim netika identificēts neviens komersants, kura darbība būtu atbilstoša šim NILLTPFN likuma subjekta statusam.

Kopumā, ņemot vērā vidējos citu sektoru rādījumus, kā arī faktu, ka starp dažādiem sektoriem nav identificētas būtiskas atšķirības lielākajā daļā aptaujas atbilžu, var pieņemt, ka galvojumu pakalpojumu sniedzējiem ir saistoši vispārēji citu sektoru ievainojamības rādītāji. Tajā skaitā secinājumi par nepieciešamību pievērst papildu uzmanību aizdomīgu darījumu pazīmēm, regulārai un visaptverošai apmācību programmai un klienta izpētei, jo sevišķi nerezidentu un politiski nozīmīgu personu gadījumā.

Galvenie ievainojamības faktori ir:

- salīdzinoši maza izpratne par sektoram specifiskiem aizdomīgu darījumu kritērijiem;
- nespēja identificēt aizdomīgus darījumus un iesniegt ziņojumus par aizdomīgiem darījumiem;
- grūtības iegūt visu klienta izpētei nepieciešamo informāciju un objektīvi novērtēt klienta risku;
- praktiski nepastāv darbības uzsākšanas kontrole.

Galvenie riska faktori ir saistīti ar pienācīgu darījuma pušu izpētes neveikšanu un fiktīvu aizdevumu noformēšanu, kuros galvotājs tiek lietots, lai radītu legītimītāti aizdevumu līgumam un novērstu uzmanību no faktiskās līdzekļu pārejas. Tādējādi papildu uzmanība jāpievērš aizdevuma formai, nodrošinājumam un pušu līdzekļu izcelsmei, kā arī galvojuma pakalpojuma izmantošanas ekonomiskajam un loģiskajam pamatojumam.

Galvojuma pakalpojumu sniedzēju sektora statistiskie rādītāji un aptaujas rezultāti

Subjektu skaits					
2018			2019		Starpība
0			1		+1
VID veikto uzraudzības un kontroles pasākumu vērtējums*					
Labi	Lielākoties labi	Vidēji		Lielākoties slikti	Slikti
51%	33%	14%		0,85%	0,93%
VID veikto informatīvo un izglītojošo pasākumu vērtējums*					
Labi	Lielākoties labi	Vidēji		Lielākoties slikti	Slikti
47%	33%	17%		2%	0,85%
Uzraudzības pasākumu skaits					Klātienes pārbaudžu pieaugums 2019.gadā
2018		2019			
Klātienes pārbaudes	Neklātienes pārbaudes	Klātienes pārbaudes	Neklātienes pārbaudes		
0	0	0	0	0	
VID piemērotās sankcijas par NILLTPFN likuma prasību pārkāpumiem					
2018. gadā			2019.gadā		
Soda nauda (gadījumu skaits)	Soda nauda (apmērs EUR)	Lēmums par darbības apturēšanu	Soda nauda (gadījumu skaits)	Soda nauda (apmērs EUR)	Lēmums par darbības apturēšanu
0	0	0	1	1 000	0
Krimināltiesiskās sankcijas un to piemērošana*					
Sankcijas ir atbilstošas	Sankcijas ir pārāk smagas	Sankcijas ir pārāk vieglas	Sankcijas tiek piemērotas efektīvi	Sankcijas netiek piemērotas efektīvi	Sankcijas būtu jāpiemēro efektīvāk
78%	19%	3%	79%	8%	13%
VID piemērotās sankcijas par NILLTPFN likuma pārkāpumiem*					
Sankcijas ir samērīgas	Sankcijām jābūt smagākām	Sankcijām ir jābūt vieglākām	Jāpiemēro tikai "Konsultē vispirms" principu	Nav informācijas par VID piemērotajām sankcijām	Pārāk maz informācijas par VID piemērotajām sankcijām
28%	0,23%	14%	35%	7%	16%
Subjektiem izvirzītās profesionālās kvalifikācijas un nesodāmības prasības*					
Atbilstošas	Nepietiekamas	Pārlietu augstas		Nepieciešams pastiprināt un ieviest subjektu licencēšanu/ reģistrēšanu publiskā reģistrā	
72%	1%	22%		5%	
Subjektu ētikas pašnovērtējums*					
Visi subjekti rīkojas ētiski un ir godīgi	Lielākoties visi subjekti rīkojas ētiski un ir godīgi	Liela daļa subjektu rīkojas ētiski un ir godīgi	Tikai daļa subjektu rīkojas ētiski un ir godīgi	Mazākā daļa subjektu rīkojas ētiski un ir godīgi	Lielākoties visi subjekti nerīkojas ētiski un nav godīgi
32%	41%	24%	3%	0,28%	0,10%

Par IKS vai NILLTPFN likuma prasību nepildīšanu ir piemērotas disciplināras sankcijas darbiniekiem vai atbildīgajām personām*					
Jā		Nē		Šāda atbildība nav paredzēta	
7%		75%		18%	
Ar NILLTPFN jomu saistītās personas *					
Augstākā vadība	Tajā skaitā, par NILLTPFN jomu atbildīgie darbinieki	Tajā skaitā, citas personas, kas saistītas ar NILLTPFN jomu, piemēram, ar klientu apkalpošanu vai pakalpojumu sniegšanu			Personas visos iepriekš minētajos līmeņos, tajā skaitā augstākā vadība
54%	49%	30%			71%
NILLTPFN apmācīto personu loks *					
Apmācības tiek veiktas pašmācības ceļā	Tikai atbildīgās personas iziet apmācības un apmāca pārējos darbiniekus	Atbildīgās amatpersonas un daļa no pārējiem darbiniekiem iziet apmācības pie uzrauga, elektroniski vai par maksu privātajā sektorā			Visi darbinieki iziet apmācības pie uzrauga, elektroniski vai par maksu privātajā sektorā
40%	30%	13%			17%
Apmeklēto NILLTPFN apmācību specifika*					
Pašmācība	VID organizēti semināri	VID E-apmācības	Privātā sektora maksas apmācības	Nozaru semināri, konferences	Nekādas apmācības
60%	42%	39%	28%	36%	3%
Subjektu augstākās vadības un to darbinieku zināšanu pašnovērtējums *					
augstākās vadības zināšanas ir			darbinieku zināšanas ir		
atbilstošas	drīzāk atbilstošas	drīzāk neatbilstošas	atbilstošas	drīzāk atbilstošas	drīzāk neatbilstošas
47%	49%	4%	48%	48%	4%
IKS izstrādāšana*					
Izstrādāju patstāvīgi	legādājos gatavu un pielāgoju savai saimnieciskajai darbībai		legādājos jau pielāgotu savai saimnieciskajai darbībai	Izstrādi nodrošināja nozares asociācija	ieguvu citā veidā
42%	38%		7%	5%	8%
Iekšējās kontroles sistēmas atbilstības pārbaude, kontrole *					
veicu to pats		šādu pakalpojumu man nodrošina sistēmas izstrādātājs		šādu pakalpojumu man nodrošina neatkarīga trešā persona	
80%		9%		11%	
FID saņemto ziņojumu statistika					
Saņemto ziņojumu skaits 2018.gadā		Saņemto ziņojumu skaits 2019.gadā		Iniciatīvas ziņojumi no neregistrētiem lietotājiem 2019.gadā	
neparasti	aizdomīgi	neparasti	aizdomīgi		
0	0	0	0	0	
VID saņemto ziņojumu statistika					
Saņemto ziņojumu skaits				Procentuālais pieaugums	
2018.gadā		2019.gadā			
0		0		0	
Aizdomīgu darījumu konstatēšana*					
Subjekts ir konstatējis aizdomīgus darījumus		Subjekts nav konstatējis aizdomīgus darījumus		Subjektam darījums pirmsšķietami liecis aizdomīgs, taču aizdomas neapstiprinājās	
2%		86%		12%	

Subjektu izmantoto aizdomīgu darījumu atlasē kritēriji*								
klienta sniegtajiem pakalpojumiem specifiski risku kritēriji		vispārēji riska kritēriji	darījums tiek vērtēts pēc apmēra		darījums tiek vērtēts saistībā ar jurisdikciju		darījuma puses raksturojošās riska pazīmes	
19%		68%	38)		28%		51%	
PLG informācijas pieejamība*								
ir pieejama		nav pieejama			plašāka kā nepieciešams			
76%		21%			3%			
Nekļāties klienta identifikācijas risinājumu izmantošana *								
Tiek izmantoti nekļāties risinājumi		Netiek izmantoti nekļāties risinājumi		Klienta identifikācijas dati tiek atjaunoti nekļātienē		Atsevišķi pakalpojumi var tikt sniegti nekļātienē		
26%		49%		9%		16%		
Klienta izpētes informācijas pieejamība*								
ir pieejama		nav pieejama			plašāka kā nepieciešams			
69%		27%			4%			
Augsta riska klientu bāze *								
Respondentu skaits (īpatsvars pret kopējo subjektu skaitu)		Subjekti ar augsta riska klientiem		Subjekti, kas pieņem skaidras naudas maksājumus		Subjekti ar klientiem PNP		
nepietiekams		10%		12%		1,5%		
Gada apgrozījums EUR*								
< 10000	10000 - 20000	20000 - 40000	40000 - 80000	80000 - 160000	160000 - 500000	500000 - 1000000	> 1 000 000	
50%	16%	18%	7%	4%	3%	1,27%	1,24%	
Klientu bāze (jurisdikcijas griezumā)*								
Fiziskās personas rezidenti	Fiziskās personas EEZ rezidenti	Fiziskās personas no NVS	Latvijā reģistrētas juridiskās personas	EEZ reģistrētas juridiskās personas	NVS reģistrētas juridiskās personas	Citas jurisdikcijās reģistrētas juridiskās personas		
35%	3%	2%	91%	7%	0,8%	1,6%		
Augsta riska klientu īpatsvars *								
Nav augsta riska klientu	Mazāk kā 5 augsta riska klienti	No 6 līdz 10 augsta riska klienti	No 11 līdz 20 augsta riska klienti	Vairāk kā 21 augsta riska klients				
90%	9%	0,67%	0,2%	0,15%				
Vidēja riska klientu īpatsvars *								
Nav vidēja riska klientu	Mazāk kā 5 vidēja riska klienti	No 6 līdz 10 vidēja riska klienti	No 11 līdz 20 vidēja riska klienti	Vairāk kā 21 vidēja riska klients				
78%	18%	3%	0,75%	0,9%				
Zema riska klientu īpatsvars *								
Nav zema riska klientu	Mazāk kā 5 zema riska klienti	No 6 līdz 10 zema riska klienti	No 11 līdz 20 zema riska klienti	Vairāk kā 21 zema riska klients				
39%	36%	11%	7%	7%				

*Ņemot vērā zemo respondentu īpatsvaru un sektora kopējo subjektu skaitu, tiek atspoguļota vidējā visu sektoru statistika